

- В. Гетьмана» [та ін.]; [відп. за вип.: Л. Л. Антонюк, В. О. Кіктенко]. – Електрон. текст.дані. – Київ : КНЕУ ; ІБО, 2015. – С. 111
5. Китайские инвесторы — в шаге от окончательной потери доверия к украинской экономике. URL: https://24tv.ua/ru/kitajskie_investory__v_shage_ot_okonchatelnoj_poteri_doverija_k_ukrainskoj_jekonomike_n563137
 6. Адвокаты «Василь Кисиль и Партнеры» защитили интересы международного инвестора в земельных спорах. URL: http://www.vkp.ua/ru/news/pressreleases/vasil_kisil_partners_successfully_represents_the_interests_of_an_international_investor_in_land_disputes/

Мануїлова А. І.

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОЯВ ПРИНЦИПУ ЕСТОПЕЛЯ В КОНТЕКСТІ БУДАПЕШТСЬКОГО МЕМОРАНДУМУ

У 1975 році на Нараді з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ) в столиці Фінляндії майже всі держави континенту, а також США і Канада підписали Гельсінські угоди. У них декларувалося мирне співіснування різних соціальних систем, двох військових блоків і нейтральних країн. Ці документи стали основою нової європейської архітектури безпеки.

Однак в 1989 році почалося руйнування соціалістичного блоку. Припинили свою діяльність Організація Варшавського договору (ОВД) і Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ), на карті Європи внаслідок розпаду СРСР та Югославії з'явилися нові держави. Крім того, протягом 1992 року свій «розпад» оформили Чехія та Словаччина, нову ситуацію потрібно було зафіксувати новими угодами. Для цього було прийнято рішення про проведення на початку грудня 1994 року зустрічі на вищому рівні в столиці Угорщини. Там були підписані важливі домовленості, в тому числі про перейменування НБСЄ в Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) з січня 1995 року [1].

Після розпаду СРСР актуальним постало питання про нерозповсюдження ядерної зброї на пострадянському просторі, що

було ускладнено ситуацією в ряді регіонів. В 1992 році Україна, Сполучені Штати Америки, Білорусія, Росія та Казахстан підписали Лісабонський протокол, згідно якому союзні республіки відмовлялися від ядерного озброєння та передавали його Російській Федерації. Разом з тим Україна прагнула отримати в обмін на відмову від ядерної зброї додаткові гарантії територіальної цілісності [2, с. 21].

5 грудня 1994 року в Будапешті між Україною, Росією, Сполученими Штатами Америки та Великобританією був заключений Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Згідно цього Меморандуму Україна відмовилась від ядерної зброї, у відповідь на це, держави-гаранти обіцяли збереження територіальної цілісності країн (в рамках тодішніх кордонів) та політичної незалежності. На момент підписання Будапештського меморандуму ракетно-ядерний потенціал України вважався третім по величині у світі, після США та Росії.

Аналіз Будапештського меморандуму дає змогу зробити висновок, що він містить норми міжнародного права, тобто ті, які є обов'язковими правилами поведінки. Отже, Російська Федерація приєднавши (анексувавши) Крим порушила це правило поведінки, таким чином вона порушила принцип естопель. Принцип естопеля є одним із загальних принципів міжнародного права і широко взаємодіє з принципом добросовісності. Принцип естопель означає займати позицію протилежну тій, яка вже була прийнята.

Анексувавши Крим, Росія порушила принцип естопеля в кількох аспектах. Насамперед, вона виявила явну невідповідність територіальним питанням після розпаду СРСР. За часів СРСР відбувалися територіальні передачі, у тому числі передачі в Росію певних історичних територій України. Наприклад, Україна передала до Росії частину своїх територій, що межують зі Смоленською, Курською, Білгородською та Воронежською областями. У 1924 році велике місто Таганрог з його районом, населене переважно українським народом, було переведено в Ростовську об-

ласть. Область Шахтіна на Донбасі і Стародубщині також були передані до Росії. В цілому українські історичні території з населенням у 1,2 млн. чоловік були передані до Росії. За часів СРСР частина території України також була передана Молдові. Незважаючи на ці територіальні зміни, Україна, на відміну від Росії, ніколи не висувала територіальних претензій до Росії або до будь-якої іншої пострадянської держави після розпаду СРСР.

Для того, щоб пояснити непослідовність і порушення Росією принципу естопеля, можна звернути увагу на справу Естонії. Після включення (анексії) Естонії в СРСР значна частина території Естонії була передана Росії на базі тодішніх радянських законодавчих актів. Ці територіальні зміни, за офіційною радянською позицією, були легітимними, оскільки вони були одностайно затверджені компетентними Верховними Радами. Після відновлення своєї незалежності Естонія та її парламент визнали ці рішення недійсними на підставі таких аргументів, а саме, що Естонія була приєднана СРСР з порушенням міжнародного права. Росія висловила позицію, що кордон повинен залишатися таким, яким він був 24 серпня 1991 року, коли Росія визнала незалежність Естонії, тим самим фактично посиляючись на принцип *uti possidetis*. Для Росії наполягання Естонії на кордонах Тартуського договору було територіальним твердженням, яке загрожувало стабільності Балтійського регіону і суперечило принципам Заключного акту НБСЄ. З цього можна зробити висновок, що Росія веде себе непослідовно. Її позиція порушує принцип естопеля, наполягаючи на тому, щоб її кордони з Естонією залишалися, як це було 24 серпня 1991 року, з одного боку, і заперечуючи, що її кордон з Україною, включаючи Крим, також має залишитися таким не слід змінювати на користь Росії. Іншими словами, невідповідність Росії та порушення принципу естопеля пов'язані з її двосторонньою позицією: коли це в інтересах Росії (як це видно з Естонії), то це на користь принципу *uti possidetis*, тоді як у випадку Криму даний принцип не дотримується [3, с. 48-49].

Отже, можна зробити висновок, що Російська Федерація порушила положення Будапештського меморандуму, шляхом анексії Криму, так як він є гарантією територіальної та політичної незалежності України, що погоджується Статутом ООН та іншими міжнародними актами, які визнаються та виконуються Російською Федерацією, а разом із цим був порушений принцип естопель, згідно якому забороняється приймати позицію, яка прямо протилежна тій, яка була прийнята раніше.

Література:

1. Електронний ресурс. URL: https://www.gazeta.ru/science/2014/12/04_a_6329385.shtml?updated
2. Воронин А. А. Юридический анализ Будапештского меморандума как источника международного права. Российский юридический журнал. № 2. 2015. С. 20-22.
3. Oleksandr Merezko. Crimea's Annexation in the Light of International Law. A Critique of Russia's Legal Argumentation. Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal. № 2. 2016. С. 38-89.

Лакарова Г. А.

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖДЕРЖАВНІ СКАРГИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Можливість подання міждержавних скарг до Європейського суду з прав людини встановлена у статті 33 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., у якій зазначено «будь-яка Висока Договірна Сторона може передати на розгляд Суду питання про будь-яке порушення положень Конвенції та протоколів до неї, яке допущене, на її думку, іншою Високою Договірною Стороною». Як вказує В. М. Завгородня, що сторонами такої справи можуть бути лише держави-члени Ради Європи, які є учасниками Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., а предметом спору – порушення прав і свобод людини, закріплені в Конвенції і протоколах до неї [1, с. 73].